

Kivonatos ismertetése
a kereszturni egyházkör 1876 július 11-én tartott
közgyűlési jegyzőkönyvének.

RAFFAJ DOMOKOSTÓL.

Nem minden alkalommal van szerencsénk látni közgyűlésein-
ken az egyes tagokat oly szép számmal együtt, mint ez alkalom-
mal. Jelen voltak: egyházköri gondnok Jakabházi Zsigmond, isko-
lai gondnok Pálfi Dénes, egyházi tanácsos Jakab Gergely, iskolai
tanár Gombos Sámuel afiai; ezeken kívül több egyházi tanácsos,
és kevés kivétellel csaknem minden környéki lelkész és tanító afia.

Megelőző nap délutánján t. Kovács Mihály esperes elnök afia
felhívása következtében az ekkla papi házában értekezlet tartatott,
melyben előleges tájékozás tekintetéből az egyes tárgyak felett
rövid eszmecsere váltatott.

Következő nap, tehát július 11-én reggel hét órakor meg-
kezdődött elnök afia által előre megállított tárgysorozat szerint a
közgyűlés tárgyainak érdemleges tárgyalása. Tíz órakor a gyűlés
minden tagja elnök afia vezetése alatt megjelent az ekkla templo-
mában szép számu halgatósággal együtt isteni tisztelettartás végett,
hol rövid ének és ima után egyházi beszédet tartott kadácsi pap
Pap Sándor afia 1 Kor. III. 11-ik versében megírt igék alapján.
Ennek végeztével a szokott üdvözetek után az iskolai tanteremben
a tanácskozás tovább folytatott.

Elnök afia következő, a közgyűlés egyhangu akaratából szó-
ról szóra jegyzőkönyvbe iktatott beszéddel nyitotta meg a közgyűlést:

Tisztelt közgyűlés! Midőn szerencsém van önöket jelen egy-
házi közgyűlésünk megtartására megnyerni — innen egyfelől azon
mély meggyőződésem valóban kellemesen megnyugtató érzelmeinek
kell kifejezést adnom, hogy önök egyházi közügyeink iránt tettle-
ges részvétellel, meleg érdeklődéssel viseltetnek, ugy a szellemi, mint
az anyagi téren; másfelől ezen érdekeltség fokozására megraga-
dom az alkalmat kijelenteni, miszerint egyházi közügyeink iránti ér-
dekeltségünket lankadni, hűlni hagyni, mely fájdalom! sokak szívében

éppen a fagypontra áll, nem lehet, nem szabad, ha az istenegység hitének, s a hit és lelkiismeret szent szabadságának jézusi lobogójára letett szent hitünket megtagadni nem akarjuk. Mint a rajméh az anya körül, élethalálra csoportosulunk, ragaszkodunk kell eme közanya- a valláshoz, élénk és éber figyelemmel kísérve ennek minden mozzanatát. A szellemi lethargiába merülés azonos a halálos álommal, melynek szerencsétlen foglyairól mondá Urunk: ezek élvén meghaltak.

Közügyeink igazgatása az egyházi autonomikus jogfolytonosság elvénél fogva egy szakadatlan lánczolatot képez, melynek megszakítása annyi volna, mint moralis életünk éltető egének saját magunktól való elzárása, vagy a szellemi élet arany fonalának elmetzése — ily párkáktól mentsen az Isten.

Koronként újabb meg újabb közérdekű tárgyak kerülnek szőnyegre, melyek nem csak élénk figyelmet, de beható tárgyalást is igényelnek. Ilyen tárgyak vannak e pillanatban is előttünk s várnak tárgyalásra; melyekre nézve midőn tapasztalt, komoly, higgadt figyelmeket, részvétöket Uraim — tisztelettel felhivnám — a gyűlést megnyitottnak nyilváníthatnám.

Azonban engedjenek meg uraim, hogy figyelmeket még — a mult közgyűléstől a jelenig — tehát egy évi időtartam alatt ezen egyházi környékben felmerült többé kevésbé érdekes események közlésével igénybe kell vennem és fárasztanom.

Egy rövid esztendő is sok jót és roszt rejthet a maga kebelében, hozhat áldást vagy csapást, segíthet jóra való törekvésünkben, vagy legjobb akaratunk mellett is célunktól messzre háttérbe szoríthat, úgy az anyagi, mint a szellemi téren; mert az idő pénz, erről pedig tudjuk, hogy a nervus rerum gerendarum.

Enynyi bevezetés után első helyen megemlítendőnek vélem ezen környékben az unitárius lelkek számát, hogy azt mérlegelve a mult évi kimutatás létszámával: tudhassuk, hogy e tekintetben miként állunk. Itt már nem haladás, illetőleg szaporodás, hanem az egyes kimutatások szerint apadás mutatkozik, miután a mult évi létszám mutat 13,945-öt, a jelen évi 13,909-et; az apadás nem nagy ugyan, de mégis feltűnő azért, mert rendszeren több évenként a születési, mint a halálozási eset. Honnan mégis e hiány? tapasztalatom szerint a nem elég pontos felszámítás eredményezte ezt.

A tanulók létszáma 1523. Itt is roppant aránytalanság mutatkozik, viszonyítva e számot az összes létszámhoz. Ennek okát megint abban látom, mert a morális kényszererő mellett az anyagi kényszerítő erő kellő szigorral nem alkalmaztatik. A tantermek kevés kivétellel még mind czélszerűtlenek; a taneszközök hiányosak, néhol majd semmi, aztán az eredmény sem lehet természetesen még kielégítő is, mire nagy befolyással van a rendetlen iskoláztatás; ennek orvossága nemde nem a kényszerítő erő alkalmazása lenne-e?

Daczára ezen nem igen hizelgő tapasztalatnak, örvendetes kivételképpen nevezhetnék meg iskolát, sőt iskolákat, habár kevés számmal, melyben illetőleg melyekben a tanítás, a fegyelem, a jó rend, s ezeknek eredményéül haladás tekintetében a tanító bár melyik iskolával versenytérre szállhatna, s biztosítom uraim önöket, hogy győztesen térne onnan vissza. A tanítók részéről tehát a kintartás, a szorgalom és korszerű fegyelemgyakorlás általában véve nem hiányzik; mind ezekről azonban bővebben látunk az illető iskolavizsgáló biztos uraknak előttünk fekvő kimerítő iskolai tudósításaiból.

A nyári iskoláztatás, melyre oly nagy súlyt fektetnek, mint látjuk angol hitrokonaink, általában véve kevés kivétellel hanyag, gyér és eredménytelen. Ennek három nevezetes oka van: 1-ször az, mivel az erkölcsi kötelezettségen kívül, a mit az illető egyház-köri hatóság az egyházi előljárók lelkére kötni el nem mulaszt, semmi kényszerítő erő nem alkalmaztatik; 2-ik az, hogy az itt végzendő szellemi munka legkisebb díjjal sincs egybekötve, a milyen a malacz, olyan a mise; 3-ik az, hogy az ilyszerű tanítás céljára általában hiányzanak a kézi könyvek; már pedig tudjuk, hogy eszköz nélkül czélt elérni képtelenség.

Miként áll hát egyházkörnyékünk anyagilag, hogy szellemi bénaságain azzal valami javítást tehetne, az fekvőségekben kezeim közt van, miről ezennel számolhatok is; de hogy mekkora öszszeget képviselhetnének ezek, arról csak szakértők tehetnének hivatalos kimutatást. Annyi azonban áll, hogy okszerű kezelés mellett ezeknek bevételéből mind a czélszerű iskola behozatala, mind a tanítók illő díjazása fedezhető lenne, ide gondolva még azon készpénz erőt is, melynek kisebb nagyobb öszszegeivel minden egyház rendelkezik.

Az ekklézsiák tőkepenzeiről lévén szó, ezekre nézve ki kell mondanom, hogy tőkepenze az egész környékben egyetleneg ekklának

sincs kellően biztosítva, daczára az ide vonatkozó egyházi főhatósági ismételt rendeleteknek. Ez uraim! tovább így nem maradhat a mai viszonyok közt, mikor nem egyszer merül fel, melyszerént az estve millioner, reggel nullára ébred fel; csak egy percz müve ez: az egyetlen jelző szám egy tollvonást kap, s az árván maradt nullák reggel hangosan kiáltják a *cri d'át*, s a hitelezőnek akar nem akar, hordozni kell a véletlen vesztesség élethossziglan tartó gyászát. . . . Komoly figyelmet tehát és halasztást nem tűrő tevékenységet a tőkék biztosítására!! mert valamint fekvőségekben, úgy pénzben is az egyházi javak kezelése sem nem elég pontos, sem nem elég biztos, sem végül nem is elég czélszerű. Biztos számítás nélkül gazda soha senki sem lehet, erre tanuim számító gazdag gazdáink.

Megint pénzről lévén szó, érdekes tudnunk valamit az 1875-ik évi 5000 frt. államsegélyből minő arányban részesült egyház-környékünk? Ebből ekklézsiáink és belső embereink statustőke tartozásai után járó kamat fejében fizettetett 651 frt. 60 kr., a pipei, szt.-miklósi, tartsafalvi, f. váraljai papságok és az énlaki tanítótság egyenként 84 frt. statustőke tartozásai törlesztettek 420 frtal; összesen tehát a mult évi államsegélyből egyház-környékünk részesült 891 forintban és 60 krban. A közpénztár javára egy év alatt alig vettem bé 100 frtot a nagyszerü kamathátrálékokból.

Sorainkból egy év alatt egy pap társunk lett a halál áldozata, Finta István n-solymosi lelkészafia, kinek helyét elfoglalta iszlói pap Nagy Mózesafia; a csekefalvit Pálfi Lajos, a korondit ennek előde Kádár Lázár lelkészafiai. A tanítói állomásokban Tordátfalván, Siménfalván, Ravában, M.-zsákodon és Szt.-Mihályon történtek változások nyugalmazás, áthelyezés és újak rendelése által.

Még csak egyet akarok köztudomásra hozni. Egy év alatt hiven vezetett naplóm mutat 365 hivatalos számot. E szerént kibocsátottam az esperesi hivataltól 365 darab fel- és átiratot, többé kevésbé érdekes hivatalos közleményt, papok ekklézsiák és egyes hitrokonok ügyében.

Ennyi előzmény után, midőn kívánatra egyebekben is felvilágosítással szolgáltni késznek nyilatkoznám, a gyűlést megnyitottnak nyilvánítom, óhajtva, hogy tanácskozásunk a békés, komoly, higgadt megfontolás és részreahajlatlan igazság alapján vegye kezdetét s érjen béfejezést is.

A mult gyűlésről szerkesztett jegyzőkönyv felolvasása után közöltetett a mlgs. és főt. Egyházi Képviselő Tanács 44—1876 sz. a. kelt az általános nyugdíj- és segélyintézetet tárgyazó leirata. Közgyűlésünk örömmel vette a megállított alaptervezetét s a leírat értelmében a kezelő három tagu bizottságot megválasztotta. Tagjai lettek: Pálfi Dénes, Török Sámuel, Raffaj Domokos afiai. Az évi részvények könnyebb beszédhetését illetőleg pedig meghatározottat, hogy mivel Török Sámuel afia egyszersmind köri közügy-igazgató is, köteles lesz ezentúl az évenként tartatni szokott egyházvizsgálatokban részt venni s ez alkalmakkor az évi részvényeket felszedni, és ez eljárásáról további intézkedés végett a bizottság többi tagjainak beszámolni. A környékbeli ekkléziák (30) között az évi részvények fizetését illetőleg négy osztály állított meg: az első osztályban nyolcz ekklézia fizet egyenként 7 frt. 50 krt, összesen 60 frtot; a második osztályban öt ekklézia fizet egyenként 6 frtot, összesen 30 frtot; a harmadik osztályban kilencz ekklézia fizet egyenként 4 forintot, összesen 36 forintot; negyedik osztályban nyolcz ekklézia fizet egyenként 3 frtot, összesen 24 forintot; és így mindenek ekklézia után fizetendő 5 frt. kulcs szerént évenként összesen 150 frt.

A mlgs. és főt. Egyházi Képviselő Tanács azon leírására vonatkozólag, mely szerént azon mester afiai, kik az országos nyugdíj intézetbe való beállásra jelentkezni szándékoztak, az egyházközségünk kebelében felállított nyugdíj intézetnek nem lehetnek tagjai, nem kis aggodalmat okozott a közgyűlésnek azon körülmény, hogy az állami nyugdíj intézet szerént mindazon ekkléziák, melyeknek tanítói az állami nyugdíj intézetnek tagjai lesznek, kötelesek évenként közpénztáraikból 12 frtot fizetni az intézet pénzalapjába, ugy a vallásközönségünk kebelében felállított nyugdíj- és segélyintézetbe is erejükhez képest bizonyos összeget; s miután be fog következni az, hogy ugyanazon ekkléziában egyik intézetnek a pap, a másikon pedig a tanító lesz tagja, ez által a kettős díjfizetés igen meg fogja terhelni azon ekkléziák közpénztárait. E tekintetben a t. esperes ur felkérte, hogy egy feliratban a mlgs. és főt. Egyházi Képviselő Tanács figyelmét hívja fel e körülmény megfontolására, hogy ha netalán a két intézetnek az ekkléziákat illető ide vonatkozó igényeit egyeztetni lehetne.

Gyámoldai pénztárnok Boér Lajos afia évi számadását beadván, kitűnik, hogy köri gyámoldánknak van jelenleg kötelezvényekben és kevés készpénzben 166 frt 86 krja; kamathátralékokban,

bé nem fizetett önkéntes ígéretekben és hátralékban levő évi részvényekben 83 frt 78 krja, összesen 250 frt 64 krja. Tudásul véttetett. Minthogy pedig az általános nyugdíj- és segélyintézet felállított, hogy belső embereink tulságos részvényfizetésekkel ne terheltessenek, meghatározott: hogy 1877 január 1-ső napjáig köri gyámoldánkra vonatkozó részvényhátralékok, bé nem fizetett önkéntes ígéretek, sőt a kötelezvények szerint kiadott összegek is felszedessenek, s az ily öszszegyüendő öszszeg küldessék ki az Egyházi Képvisező Tanács kezelése alá, hogy a már korábban kiküldött 1000 frttal együttesen kamatoztassék környékünk részére, s ez esetben az évi 50 kros részvények fizetése egyszer mindenkorra be-szünttessék.

Iskolavizsgálatokra kinevezett biztos aai. beadják az illető kimutatásokat, s részint élő szóval, részint pedig írásban az egyes iskolák állásáról jelentést tesznek. Ezzel kapcsolatban az iskolaügy huzamos ideig behatóan tárgyalatván, az egyes véleményekből kiderült, hogy alig számbavehető kivétellel mindenik iskolánkban a vizsgálatra előállott növendékek száma feltűnően csekély, minek oka leginkább az, hogy a tavaszi hónapokban, kiválóan pedig májusban az illető szülők gyermekeiket az iskolától elvonják és a gazdaság mellé alkalmazzák, s mind addig, mig május hónap a tanévből le nem vonatik, eredménydús vizsgát lehetetlen is felmutatni, mivel népünk kivétel nélkül földmivelő; de kitűnt az is, hogy a tankötelesek a tanév folytán is mindenütt hanyagul gyakorolták az iskolát, s ennek okai első sorban az illető hivatali közegek. Mindezen bajok gyökeres orvoslására az ír és orvosság ez idő szerint pium desiderium levén, a közgyűlés nem tehetett egyebet, minthogy e felett mély sajnálatát és komoly aggodalmát fejezze ki.

Tárgyalatott a Felső Fehérvörből pártolás végett hivatalosan megküldött két indítvány. Az első indítvány rövid tartalma ez: kéressék fel az Egyházi Képvisező Tanács, hogy mielőtt a püspökválasztó zsinat öszszeülne, hívjon fel minden egyházkörnyéket, hogy a belső emberek részéről 2—2, és az ekkleziák részéről 1—1 képviselőt küldjön a püspökválasztásra, azon megjegyzéssel, hogy a belső emberek részéről választandó képviselő csak belső ember, az ekkleziák részéről pedig akár világi, akár belső ember lehessen; de személyenként 1—1 szavazattal birjon mindenik a püspök, főgondnok és minden a zsinaton előforduló választásnál. A második indítvány tartalma ez: minden üresedésbe jött papi és mesteri ál-

lomásra a püspök által vallásközönségünk kebelében levő papok és mesterek, valamint köztanítók között hirdettessék pályázat, s a választók nevei a választó ekklézsiával esperesi úton közöltetvén, az ekklézia által választott három többséget nyert pályázó közül bármelyik neveztesse ki a kijelölt állomásra. Az első indítványt illetőleg közgyűlésünk többet óhajtana; anynyit t. i. hogy ha az ekklézsiák képviselőik által vennének is részt a püspök választásban, de belső embereink, papok és tanítók, egyenként szavazati joggal bírnának, annál is inkább, mert régen is így gyakoroltatott; már pedig korunk követelménye nem az, hogy a jogok gyakorlását monopolizáljuk, hanem hogy mindenekre kiterjesszük, kik arra kellő képességgel és hivatali minőséggel bírnak; a második indítvány pedig a maga terjedelmében egyhangulag azon hozzáadással fogadtatott el, hogy a megürült ekklézia évi jövedelmének kimutatása is közöltessék.

Négy rendbeli ekklézsiák és belső emberek közötti viszályos ügy tárgyalatott; egy béke útján elintéztetett, három pedig áttétezt az alpapi törvényszékre, és ott ítéletesen el is intéztetett, miként az alpapi törvényszék jegyzőkönyvében megtalálható. Ohajtható volna, hogy ily ügyek minél ritkábban kerüljenek a nyilvánosság elébe. Az egyik miért sajátítja el vagy viszi magával azt, a mihez joga nincs? és a másik miért hasítja meg a szórszalat s a legkisebb szalmaszálat vagy kertágot is miért te-zi közgyűlés tárgyává? Nekünk példaadásért áldozattal is fenn kell tartani a békeséget egymás közt, hogy arról ismerjenek meg mindenek Jézus tanítványának lenni, hogy egymást szeretjük. Ez ügyre vonatkozólag viszályok kikerülése tekintetéből meghatározatott, hogy belső emberek változásakor a t. esperes ur által neveztesse ki egy egyházi és egy világi tagból álló bizottság, mely az elmenő és helyébe jövendő belső emberek közötti osztályt elintézze.

Végül: miután elfogadtatott azon indítvány, hogy a kereszturni állami tanítóképezdében tanuló unitárius növendékek minden tanév végén tartatni szokott vallási vizsgájára az egyház részéről biztosok neveztesse ki, s kisebb nagyobb fontosságú ügyek elintéztettek, elnök aa. a gyűlést röviden bezárta.

Tudom, hogy nem vagyok hivatta tanácskozásaink felett bírálatot tartani, miután én is tagja vagyok a közgyűlésnek; de sza-

badjon mégis egy ártatlan véleményt kockáztatni. Gyönyörködve tapasztalhatta bárki is, hogy az egyes tagok miként buzogtak az egyes ügyek iránt, s mily önzetlen érdekeltséggel vettek részt a tanácskozásban. És ennek így is kell lenni. De mégis óhajtható volna egy kis rendet tartani, mert ha mindnyájan egyszerre beszélünk, hábeli tornyot építünk, míg rendre szólva jobban megértjük egymást, s az elnöki enunciatio is határozottabban kimondhatja a többség véleményét, és erre házszabályok nélkül is a t. elnök ur erélye és tapintatos eljárása legnagyobb befolyással lehetne.

Örvendetes jelenség gyanánt jegyzem fel, hogy a közebéd vége felé a t. elnök ur poharat emelvén egyházi közügyeink virágzásáért, különösen kiemelte a „Dávid Ferencz alapot“. Erre Gombos Sámuel tanár ur aláírási ivvel felelt s mintegy 17 frt gyűlt az irt alapra. Éljenek az adakozók . . . s terjedjen az angol szellem.
